

Program proti šikanování

2024 - 2025

Základní škola a mateřská škola Damníkovo

zpracovali: Mgr. Dagmar Radošová
Mgr. Ivana Holohlavská

Program proti šikanování převzala a schválila ředitelka školy: Mgr. Dagmar Radošová
V Damníkově 27.8.2024

Program proti šikanování

Program je zpracován v souladu s metodickým pokynem Č.j. **MSMT-21149/2016 Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních**

Charakteristika šikany

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

Podoby šikany:

- **Přímá šikana** může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).
- **Nepřímá šikana** má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele, rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.
- Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. **kyberšikana**, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je

youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhružných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhružné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak. Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které škole pomůže rozhodnout se pro správný postup řešení.

Za šikanování se nepovažuje:

Hranice, která odlišuje šikanování od škádlení nebo agrese, bývá někdy nezřetelná. U žáků se za šikanování nepovažuje **škádlení nebo agrese**, které nemá znaky šikanování. Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agresi neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu. Podobně, jedná-li se o šikanu pedagoga žáky, pak šikana není zlobení a nerespektování ze strany žáků, které postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, záměrným, úmyslným a cítí-li pedagog, že není v jeho moci jej zastavit, cítí se bezbranně, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci x pedagog se obrací.

Zákon

Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen „trestných činů“). Proviněním se rozumí trestný čin spáchaný mladistvým – § 6 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže): vydírání § 175 TZ, omezování osobní svobody § 171 TZ, zbavení osobní svobody § 170 TZ, útisku § 177 TZ, těžkého ublížení na zdraví podle § 145, ublížení na zdraví § 146 TZ, § 146a TZ, vraždy § 140 TZ, loupeže § 173 TZ, krádeže § 205 TZ, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 TZ, poškození cizí věci § 228 TZ, znásilnění § 185 TZ, kuplířství § 189 TZ, pohlavního zneužití § 187 TZ, apod. + nebezpečné vyhrožování § 353 TZ, nebezpečné pronásledování § 354 TZ, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení § 149 TZ. (4) Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně. Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů: • nebezpečné pronásledování (stalking, § 354 TZ) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých; • účast na sebevraždě (§ 144 TZ) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě; • porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ) – např. „odposlech“ odesílaného e-mailu; • porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti; • pomluva (§ 184 TZ) – např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť. (5) Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další

trestné činy jako např. nadřzování (§ 366 TZ) či schvalování trestného činu (§ 365 TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).

Cílem programu je vytvořit bezpečné školní prostředí, ve kterém se všichni vzájemně respektují a spolupracují. Důležité je zaměřit se na oblast komunikace a vztahů mezi žáky ve třídách, využívat metody, techniky a přístupy, které umožní šikaně předcházet, včas ji rozpoznat a umět řešit.

Odpovědnost za plnění programu

Na tvorbě i realizaci programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci a jeho koordinace je v kompetenci školního metodika prevence. Za realizaci a hodnocení programu odpovídá ředitelka školy.

Školní metodik prevence, na podkladě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování rozhodne, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu.

Krátkodobé cíle

- Poskytovat žákům s ohledem na jejich věk a sociální vyspělost dostatečné množství informací týkající se šikany – projevy šikany, obrana proti šikaně atd. (zvláště v předmětu prvouka, přírodověda, výchova ke zdraví, dále školní nástěnka a letáky ve třídách)
- Diagnostika výskytu šikany na škole formou psychosociálních her a screeningového šetření
- Mapování úrovně vědomostí o šikaně mezi žáky i učiteli
- Hovořit o rozdílu mezi škádlením a šikanováním
- Definovat šikanu a její definici začlenit do školního řádu
- Složení užšího realizačního týmu – třídní učitel (vychovatelka) – metodik prevence - výchovný poradce- ředitelka školy
- Vytipování rizikových míst a jejich sledování – šatny, WC, chodby, školní třídy během přestávky, informační centrum, relaxační místnost.

Dlouhodobé cíle

- Vytváření pozitivní atmosféry ve škole – nastartování procesů tvorby bezpečného prostředí ve škole – vzájemná komunikace a informovanost mezi pedagogy – při pravidelných poradách se vzájemně informovat o tom, čeho si kdo všiml, na koho je třeba dávat pozor atd.
- Průběžně – jakmile si někdo z pedagogů všimne nezdravého chování, příznaků nezdravých vztahů a nevhodného chování vůči některému z žáků, neprodleně to nahlásí třídnímu učiteli – metodikovi prevence- výchovnému poradci - vedení školy. Následuje sledování vytipovaných žáků a komunikace o jejich projevech
- Po vyřešení případu shrnout postupy a výsledek řešení
- Nastavení vstřícných vztahů mezi žáky a učiteli, žáky navzájem a i mezi učiteli navzájem

- V souvislosti se zaváděním ŠVP zahrnovat témata šikany do výuky jednotlivých předmětů viz. vlastní ŠVP „Škola pro život“, posílení osobnostní a sociální výchovy do výuky
- Práce s třídními kolektivy – plně v kompetenci třídních učitelů, kteří si zvolí vhodné a odpovídající organizační formy

Prevence ve výuce

- Všichni učitelé vnímají nutnost vytvoření bezpečného prostředí. Podle možnosti svého předmětu zařazují prvky o bezpečném chování, rozvoj pozitivních vztahů do svých předmětů.
- Umožňují rozvoj vzájemné spolupráce.
- Umožňují práci žáků ve skupinách, v komunikujícím kruhu.
- Vytvářejí spolu se žáky pravidla chování ve třídním kolektivu.
- Zařazují dle možností do výuky psychosociální hry.
- Pilířem prevence jsou především výchova ke zdraví, výchova k občanství, literárně-dramatická výchova, tělesná výchova, výtvarná výchova, český jazyk, dějepis atd. ,ale i projektové dny, výlety apod.
- Uplatňují zvolené postupy a metody při zjištění a řešení problému

Spolupráce se zákonnými zástupci

Škola se snaží o vybudování partnerských vztahů se zákonnými zástupci zejména těmito prostředky:

- Třídní schůzky
- Zavedení konzultačních hodin třídních učitelů pro zákonné zástupce
- Vzájemné informování

- ze strany školy, když se šikana objeví

- ze strany rodičů (zákonných zástupců) v případě, že zpozorují nějaký problém

- Dny otevřených dveří
- Výstavy

Pokud zákonní zástupci informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědný ředitel školy. Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy, školního metodika prevence, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků, jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči je třeba dbát na taktní přístup a zachování důvěrnosti informací. Je nutné předem informovat rodiče o tom, co dělat v případě, když se dozvědí o šikanování.

Školní poradenské služby

Poradenskou službu ve škole poskytují:

- Výchovný poradce: Mgr. Petr Foldyna
- Metodik prevence rizikového chování: Mgr. Lenka Čápová

- zapojení školy do projektu Nenech to být(<https://www.nmtb.cz/sikana>)-žáci zde mohou anonymně nahlásit šikanu, či když má kamarád jakýkoli problém

Spolupráce školy se specializovanými institucemi

- Pedagogicko-psychologická poradna
- SVP Mimóza
- Odbor péče o dítě
- Sociální odbor
- Oddělení prevence kriminality Policie ČR
- apod.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit **zákonnému zástupci** jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona).

Škola ohlašuje **orgánu sociálně-právní ochrany dětí** takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo. Situace ohrožení dítěte přitom musí trvat po takovou dobu nebo nabývat takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje vývoj dítěte anebo je nebo může být příčinou nepříznivého vývoje dítěte (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které sice výše uvedeným nebyly oznámeny, avšak které jsou svou povahou velmi závažné a nasvědčují tomu, že dítě se nachází v nepříznivé sociální situaci, jelikož jeho přirozené prostředí nedokáže dostatečným způsobem naplňovat své funkce při zajišťování přiměřené ochrany příznivého vývoje dítěte.

OSPOD vstupuje do řešení těch případů agresivního chování dítěte ve škole, v nichž jsou tyto projevy pouze sekundárním důsledkem nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny a v nichž je třeba dítěti a jeho rodině zprostředkovat a zajistit odpovídající pomoc a podporu prostřednictvím nástrojů sociální práce. Základními nástroji práce OSPOD je **vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a individuální plánování koordinované intervence**.

Dalším významným nástrojem OSPOD pro řešení nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny jsou **případové konference**, tj. případová setkání těch osob, které mohou dítěti a jeho rodině poskytnout odpovídající pomoc a podporu, které staví dítě a jeho rodinu do centra

řešení jejich situace a které vychází z principu partnerství a spolupráce, jakož i z principu důvěrnosti, diskretnosti a bezpečného prostoru pro vzájemné sdílení informací. Případová konference je nástrojem **případové práce** (tzv. case managementu), což determinuje pravidla, která je třeba v jejím rámci respektovat. Vymezení okruhu zúčastněných osob je plně v kompetenci sociálního pracovníka, který bude vycházet z předmětu případové konference. Zástupce školy může být na případovou konferenci přizván, pokud on sám jako fyzická osoba, s ohledem na význam, který zastává ve vztahové síti dítěte, či škola jako instituce mohou s ohledem na konkrétní okolnosti případu přispět k řešení situace dítěte a jeho rodiny. Pokud je zástupce školy na konferenci účasten, pak je ze zákona vázán zachováním mlčenlivosti (dle § 57 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí). Informace, které se na konferenci dozví, jím nesmí být nikam přeneseny, ani do prostoru školy. Pokud jedním z výstupů případové konference bude přijetí konkrétního opatření za účelem úpravy podmínek ve školním prostředí, je třeba postupovat v souladu se školským zákonem. Není přitom nezbytné na půdě školy sdělovat, že konkrétní opatření je přijímáno jako jeden z výstupů případové konference, a to z důvodu ochrany dítěte před případnou stigmatizací. Je třeba zdůraznit, že nástroj případových konferencí není výlučným nástrojem OSPOD při poskytování sociálně-právní ochrany dětí, ale může být využit i školou bez nutnosti účasti OSPOD jako nástroj případové práce při řešení situace ve třídě či škole, v níž je třeba uskutečnit setkání více osob a koordinovat jejich další postupy.

□ Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na **Policii ČR**. Trestní oznámení je možné podat také na **státní zastupitelství**. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, v ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení Policie ČR. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na vyrozumění do jednoho měsíce od podání oznámení. Oznámení může podat také zákonný zástupce dítěte

Primární prevence v třídnických hodinách

Třídní učitelé monitorují své třídní kolektivy.

Třídní učitelé si vedou záznamy o neobvyklém chování žáků a jeho řešení:

Jaký je celkový počet řešení rizikového chování žáků ve třídě?

Jaké rizikového chování bylo řešeno?

Jak byla situace zjištěna?

Kdo situaci řešil?

S použitím jakých metod byla vedena intervence?

Jaký byl způsob ověření efektivity intervence?

Informace

Informace o problému ve třídě můžeme získat z různých zdrojů (rodiče, jiné oznámení škole, vlastní pozorování). Máme-li informace o narušených vztazích (šikanování), nahlásíme vše ŠMP a VP, kteří společně zvolí strategii řešení.

JE NUTNO CHRÁNIT ZDROJ INFORMACÍ!!!

Techniky mapující klima ve třídě

Klima třídy se dá určit podle technik cílených na tuto problematiku. Výběr technik záleží na pedagogovi, který mapování provádí.

Používané techniky:

- jména
- přezdívky
- had
- místa si vymění
- ruce
- loď
- tiché řady
- míček apod.

Práce se třídou v třídnických hodinách:

Využití komunitního kruhu:

- Netradiční způsob práce se třídou (sezení v kruhu na židlích nebo na zemi)
- Vhodný pro podporu soudržnosti, dobrých vztahů ve třídě, sdílení zážitků a emocí, učení se naslouchat a vyjadřovat se (například též pro tvorbu pravidel fungování třídy)

Stanovení pravidel chování ve třídě:

- vytvářejí hranice
- dávají jistotu
- mohou se týkat veškerého chování ve třídě a ve škole
- důležitá je oblast slušného chování
- na vytváření by se měli podílet žáci

Jak zajistit fungování pravidel:

Pravidla by měla být stanovena od prvních dnů práce učitele se třídou.

Někdy je potřeba začít vlastními postupy založenými na školním řádu, teprve později přikročit ke společnému formulování pravidel.

Proč vytvářet pravidla fungování třídy

- Měla by zajišťovat efektivní práci (učení) - (chodit včas, vypínat mobily, plnit zadávané úkoly, mluví vždy jeden...)
- Vytvářet klidné, ale zároveň aktivní prostředí (bezpečné klima – zapojovat se, ptát se, spolupracovat, mluvit slušně...)
- Pomáhat k rozvoji pozitivního vzájemného chování mezi dětmi (neubližovat si, nenadávat si, neprat se,... (?))

Pravidla fungování na 2. stupni ZŠ

Ideální situace pro tvorbu pravidel je na 1. stupni, kde je tvoří se žáky jeden učitel

- Na druhém stupni by měla třída formulovat svá pravidla s třídním učitelem (inovovat dřívější pravidla), ostatní učitelé by je měli možnost znát (nejlépe když jsou vyvěšené)
- Pro každý předmět si učitelé zvlášť stanovují svá očekávání a postupy

Základní intervenční třídnická hodina

V případě, že se objeví narušení vztahů mezi dětmi, pak by měl třídní učitel zvážit zařazení třídnických hodin, které by obsahovaly intervenční prvky. Následující popsany postup je několikrát ověřenou variantou takové intervenční třídnické hodiny.

Potřebný čas: 45 minut

Rozsazení: kruhové sezení ze židlí, učitel mez dětmi

Obsah:

1. sdělení učitele - Učitel sděluje své pocity ze třídy, popř. výsledky nějakého diagnostického postupu, či sdělení od žáků, od ostatních učitelů i rodičů.

2. volná diskuse s dětmi - Učitel vybídne děti, zda by mu to nechtěly objasnit. Nechá spontánně rozproudit diskusi, kterou jen koriguje. Je důležité, aby děti měly pocit, že každý může říct svůj názor. Často se začínají vyjasňovat konflikty. Učitel zakončuje diskusi dotazem na spokojenost dětí ve třídě.

3. definice osobních nepohodu - Učitel vyzve děti, aby sepsaly, co jim ve třídě nelíbí, neomezuje je, nechá kritiku zaznít naplno. Své zápisy přečtou a mohou je také zapsat společně na tabuli - tedy jakýsi seznam nepohod.

4. podpora ochoty - Učitel znovu tento seznam přečte a otevřeně se zeptá dětí, kdo z nich je ještě ochoten pro třídu něco udělat, po jedné straně mohou sedět ti, kteří ještě chtějí něco pro třídu investovat, a po druhé straně ti, kteří to nechtějí. Neměl by je kritizovat, ale chápat i jejich neochotu.

5. náměty dětí – Obě skupiny poprosí, aby navrhly, jak se dají jejich problémy řešit. Ty, kteří nechtějí pro třídu nic udělat, vyzve, aby to zdůvodnili, nebo aby sepsali náměty, co by jim pomohlo, aby se ve třídě cítili lépe. Vhodné je také vyzvat děti, aby navrhly, co v tom může udělat i sám učitel.

6. ruka - Po přečtení námětů necháme děti obkreslit svou ruku a vepsat do ní, co jsem ochoten udělat pro třídu. Děti si s nimi vyzdobí stěnu třídy. Je to jejich slib druhým. Skupinku neochotných můžeme vyzvat, zda jsou alespoň schopni tolerovat snažení ostatních. Můžeme se také zeptat, zda nezměnili svůj názor.

7. investice učitele - Měl by následovat vklad samotného učitele, ten již ví, co od něj děti očekávají, a tak může vybrat to, co považuje pro třídu za nejlepší.

8. závěr hodiny - V závěru hodiny by měl být čas na reflexe dětí. Jak se na konci cítí, co jim hodina přinesla, v čem je zklamala atd. Může vzniknout společná dohoda dětí s učitelem na řešení problému třídy.

Krizový plán

Pro vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou) lze doporučit strategii v těchto pěti krocích:

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
2. Nalezení vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikdy ne konfrontace obětí a agresorů).
4. Zajištění ochrany obětem.
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

Společný postup při odhalení této šikany na škole:

1. Všimáme si jakýchkoli náznaků nevhodného chování a bereme je vážně.
2. Vedeme diskrétní rozhovor s obětí či informátorem.
3. Z rozhovoru učiníme zápis (viz. Příloha 1)
4. Zajistíme bezpečnost oběti.
5. Informujeme třídního učitele a užší realizační tým (tzn. metodika prevence SPJ, výchovného poradce, vedení školy)
6. Vyhledáme si vhodné svědky. Nikdy nevyšetřujeme veřejně. Informace získáváme diskrétně od seriózních svědků. Z rozhovorů učiníme zápis. (Snažíme se klást otevřené otázky)
7. Svoláme užší realizační tým.
8. Provedeme rozhovor s agresory (zajistíme, aby se nemohli domluvit).
9. Provedeme konfrontační rozhovory s agresory.
10. Nedopustíme konfrontaci oběti s útočníky.
11. Svoláme poradu sboru.
12. Informujeme rodiče.

Neumožníme konfrontaci rodičů oběti a útočníka.

13. Svoláme výchovnou komisi - individuální pohovory s rodiči agresorů a agresorem samotným.

Na základě závěrů komise mohou být navržena tato výchovná opatření:

Potrestání agresorů:

- Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy (podle míry a závažnosti provinění) – stanoveno školním řádem
  - Snížení známky z chování – stanoveno školním řádem
14. Pracujeme se třídou, kde k události došlo (třídní učitel, preventista, výchovný poradce, popřípadě externí odborník z SPC nebo PPP apod.).

15. Oběti doporučíme vhodnou adekvátní pomoc, dle individuální situace (psychologická pomoc)

Pokud agresor či rodiče agresora nespolupracují se školou

Ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s OSPOD bez zbytečného odkladu.

Pokročilá šikana s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
5. Nahlášení policii.
6. Vlastní vyšetřování.

Společný postup při odhalení této šikany na škole:

1. Informujeme třídního učitele a užší realizační tým (tzn. metodika prevence SPJ, výchovného poradce, vedení školy)
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu při vyšetřování
3. Přeorvanování rozvrhu, aby zainteresovaní učitelé mohli postupovat dále
4. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi
5. Pokračuje pomoc a podpora oběti
6. Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování (fáze 4.-5.) nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy oznámí tuto skutečnost neprodleně Policii ČR.
7. Třídně ředitel školy oznámí výsledky vyšetřování a vysvětlí pravidla, která musí v budoucnu platit a jejichž plnění bude důsledně kontrolováno
8. Po skončení vyšetřování a potrestání agresorů projde třídní kolektiv, kde k šikaně došlo odpovídajícím intervenčním programem, které nabízí SVP, nebo PPP
9. Na třídní schůzce se rodiče „mlčící většiny“ dozvědí, že se ve třídě šikana vyskytla a jaká opatření škola přijala
10. V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat jí péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.
11. Spolupráci se stejnými organizacemi je vhodné využít i při následné práci s agresorem, kdy je potřeba, aby získal objektivní a správný náhled na vlastní chování a motivy, je třeba analyzovat jeho rodinné prostředí a zapojit rodiče do aktivní

spolupráce nad odstraněním negativních jevů jeho chování. Ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místě příslušném diagnostickém ústavu. Současně ředitel podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Závěr

1. Zaměstnanci školy byli s tímto programem seznámeni na pedagogické radě.
2. Žáci byli s tímto programem seznámeni na začátku školního roku
3. Rodiče jsou seznámeni se školním programem proti šikanování
  - a) na třídních schůzkách
  - b) kdykoliv na požádání rodiče

zpracoval školní metodik prevence rizikového chování

Mgr. Lenka Čápková

zodpovídá ředitelka školy

Mgr. Dagmar Habrmanová

Základní škola a mateřská škola Damníkovo

Tel.: 465394135

e-mail: habrmanovad@centrum.cz

561 23 Damníkovo čp. 25

PODEZŘENÍ O ŠIKANĚ NEBO UBLÍŽENÍ ŽÁKOVI

Případ nahlásil (informátor):

Datum a čas:

Popis situace (kde a kdy k situaci došlo, kdo byl přítomen, další skutečnosti):

Oběť – Jméno:

Třída:

Agresor - Jméno:

Třída:

Podpis zapisovatele:

Podpis informátora:

VÝPOVĚĎ ŽÁKA O ŠIKANĚ NEBO UBLÍŽENÍ

Svědék – oběť – agresor (vhodné zakroužkujte)

Jméno:

Třída:

Třídní učitel:

Popis situace (kde a kdy k situaci došlo, kdo byl přítomen, další skutečnosti):

Podpis zapisovatele:

Dne:

Podpis žáka:

Podpisy dalších přítomných:

Příloha 2

Osm druhů šikanování

- Fyzické aktivní přímé - útočníci obět' věší, škrtní, kopou, fackují.
- Fyzické aktivní nepřímé - kápo pošle nohsledy, aby obět' zbili, oběti jsou ničeny věci.
- Fyzické pasivní přímé - agresor nedovolí oběti, aby si sedla do lavice (fyzické bránění oběti v dosahování jejích cílů.).
- Fyzicky pasivní nepřímé - agresor odmítne obět' na její požádání pustit ze třídy na záchod (odmítnutí splnění oprávněných požadavků.).
- Verbální aktivní přímé -nadávání, urážení, zesměšňování.
- Verbální aktivní nepřímé - rozšiřování pomluv. Patří sem i tzv. symbolická agrese, která může být vyjádřena v kresbách, básních apod.
- Verbální pasivní přímé - neodpovídání na pozdrav, otázky, ignoruje ji apod.
- Verbální pasivní nepřímé - spolužáci se nezastanou oběti, je-li nespravedlivě obviněna z něčeho, co udělali její trýznitelé.

Kyberšikana- je mstivé, opakující se a nepřátelské chování, jehož cílem je ublížit oběti za použití informačních a komunikačních technologií.

Využívá elektronické prostředky, jako jsou mobilní telefony, e-maily, pagery, internet, blogy a podobně. Řada jejích projevů může spadat do oblasti kriminálních činů.

kyberšikana může mít různou podobu, např:

- zasílání výhrůžných a krutých emailů a SMS zpráv, výhrůžné telefonáty nebo obtěžování přes chat
- vytváření webových stránek, které různými způsoby (verbálně, graficky, zvukově...) obět' šikany uráží a zesměšňují
- posílání obrázků, fotografií a video nahrávek spolužákům online – kde je obět' zesměšňována a karikována
- případy, kdy agresoři získají hesla a identifikační údaje oběti a pod jeho/jejím jménem zasílají ostatním vulgární, obtěžující zprávy, fotografie, videa apod..
- fotografování, nahrávání oběti, kdy jsou pořízené záběry posílány ostatním spolužákům

Kyberšikana znesnadňuje kontrolu jak ze strany rodičů tak i školy, u kyberšikany chybí klasické znaky šikanování, kterých by si mohli dospělí všimnout.

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

1. Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízpusobovací konflikty nejsou vzácností!)

2. Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

3. Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by se telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.

- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Stádia šikanování

Motto: Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj.

První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je prima si dělat „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi otloukánka. Třetí stadium už je klíčové. Vydělí se jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.

Michal Kolář

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito širitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

Stadia šikanování podle Michala Koláře, 1990, 1996, 1997, 2000 aj.

Odborná literatura pro pedagogy i rodiče

Kolář M. (2011). *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál.

ŘÍČAN, P., JANOUŠOVÁ, P. *Jak na šikanu*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2991-6.

VÁGNEROVÁ, K., a kol. *Minimalizace šikany*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7.

FIELDOVÁ, E.M., *Jak se bránit šikaně*. Praha: Ikar, 2009. ISBN 978-80-249-1176-2.

KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513-X.

KOLÁŘ, M. (2003). *Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních*. Praha: MŠMT ČR.

KOPŘIVA, P., NOVÁČKOVÁ, J., NEVOLOVÁ, D., KOPŘIVOVÁ, T. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála, 2008. ISBN 978-80-904030-0-0.

LACINOVÁ, L., ŠKRDLÍKOVÁ, P. *Dost dobří rodiče aneb drobné chyby ve výchově povoleny*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-442-7.

BENDL, S.: *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003.

BRAUN, R.: *Diagnostika školní třídy. Skupinová práce se třídou*. Praha: IPPP ČR, 2008.

ČAPEK, R.: *Třídní klima a školní klima*. Praha: GradaPublishing, 2010.

GRECMANOVÁ, H.: *Klima školy*. Olomouc: Hanex, 2008.

Janošová, P., Kollerová, L., Zábrodská, K., Kressa, J., Dědová, M. (2016). *Psychologie školní šikany [Psychology of the school bullying]* Praha: Grada.

ROGGE, J.U. *Děti potřebují hranice*. Praha: Portál, 2007.

KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. (2010). *Rizika virtuální komunikace. (Příručka pro učitele.)* Olomouc: Net Univerzity. [cit. 2.12. 2012] <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>

KREJČÍ, V. (2010). *Kyberšikana – kybernetická šikana*. Olomouc: E-Bezpečí. [cit. 2.12. 2012] Dostupný z WWW – <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>

KOPECKÝ, K. *Úvod do problematiky kyberšikany páchané na učitelích*. Internetový portál E-Bezpečí [online]. 2016 [vid. 23. únor 2016]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/1120-kybersikana-ucitelu-vyzkum> Univerzity. [cit. 2. 12. 2012] <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>

LAŠEK, J.: *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001.

Kolektiv autorů (2012). Elektronická šikana a jak jí řešit. (Metodický materiál.) Praha: NCBI.

TOWNSEND, J. S. *Hranice a dospívající*. Praha: Návrat domů, 2009. ISBN 978-80-7255-191-0.

ŠPAŇHELOVÁ, I. *Komunikace mezi rodičem a dítětem*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2698-4.

KAVALÍR, A. (Eds.) (2009). *Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele*. Plzeň: Dragon press s.r.o.

MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., NOVÁK, P., BARTÁK, M., BÁRTÍK, P. et al. (2015). *Prevence rizikového chování ve školství (2nd ed.)*. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.

MIOVSKÝ, M., ADÁMKOVÁ, T., BARTÁK, M., ČABLOVÁ, L., ČECH, T., DOLEŽALOVÁ, P. et al. (2015). *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování (2nd ed.)*. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.

MIOVSKÝ, M., AUJEZKÁ, A., BUEŠOVÁ, I., ČABLOVÁ, L., ČERVENKOVÁ, E., JÍROVÁ, EXNEROVÁ, M. et al. (2015). *Programy a intervence školské prevence rizikového chování v praxi (2nd ed.)*. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v Nakladatelství Lidové noviny.

MIOVSKÝ, M. a kol. (2012). *Návrh doporučené struktury MPP prevence rizikového chování pro ZŠ*. Praha: Klinika adiktologie 1.LF KU

ŠIRŮČKOVÁ, M., MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., GABRHÁLÍK, R. a kol. (2012). *Příklady dobré praxe programů školské prevence rizikového chování*. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.

PARRY, J., CARRINGTON, G. (1997). *Čelíme šikanování: Sborník metod*. Praha: IPPP: Portál.

VÁGNEROVÁ, K. (2009). *Minimalizace šikany. Praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál. a další.....

Problematika šikany, kyberšikany

www.minimalizacesikany.cz/

www.e-bezpeci.cz/

www.sikana.org/

www.spolecnekbezpeci.cz/

www.internethelpline.cz

www.bezpecnejonline.cz

www.protisikane.cz

www.mobilstory.cz

www.ncbi.cz

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz
Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz

V Damníkově 27.8.2024

ředitelka školy